

Victims Analysis of Foreign Tourists in Iranian Criminal Law

Hossein Izadi¹, Asghar Abbasi^{2*}, Mehdi Esmaili³

1. PhD Student in Criminal Law and Criminology, Department of Law, Ayatollah Amoli Branch, Islamic Azad University, Amol, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Law and Political Science, Chalous Branch, Islamic Azad University, Chalous, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Law, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: 401-417

Article history:

Received: 25 Sep 2021

Edition: 11 Nov 2021

Accepted: 19 Feb 2022

Published online: 16 Mar 2022

Keywords:

Victimization, Foreign Tourists,
Differential Criminal Policy,
Prevention

Corresponding Author:

Asghar Abbasi

Address:

Department of Law, Faculty of Law
and Political Science, Chalous
Branch, Islamic Azad University,
Chalous, Iran.

Orchid Code:

0000-0002-6174-7226

Tel:

09111914728

Email:

drabbasi191@gmail.com

ABSTRACT

Background and Aim: Tourists are victims of various crimes such as robbery, murder, rape, hostage taking and the like. This article the Iranian criminal law approach to the victimization of foreign tourists examines.

Materials and Methods: This article is Analytical descriptive and the library method uses.

Ethical considerations: In this article, Originality of texts, honesty and trusteeship Has been complied with.

Results: Iran's criminal policy to identify specific crimes of foreign tourists in the form of a differential system does not want. General Laws for the Protection of Victims In the Iranian legal system, foreign victims are governed by the courts, and the courts the basis of public laws in the event of a victimization of foreign tourists rule on. Financial and moral support, the right to be informed, the right to sue and the right to a court of law, and the protection of witnesses and informants are among the rights of victims in Iranian criminal law, foreign tourists also applies to injured.

Conclusion: The existing criminal laws are not sufficient to protect foreign tourists who are victims. Given the importance of foreign tourism, it is necessary to take a differential approach to protecting affected foreign tourists so that the process of processing cases is more expeditious and more deterrent punishments are developed. In the discussion of prevention, there are gaps such as the lack of tourism police, lack of reversal and preventive attitude of factors related to and stakeholders in foreign tourism.

Cite this article as:

Izadi H, Abbasi A, Esmaili M. Victims Analysis of Foreign Tourists in Iranian Criminal Law. *Economic Jurisprudence Studies* 2021-2022; Review on New Researches of Jurisprudence and Law.

فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، ویژه نامه جستارهای نوین فقه و حقوق، ۱۴۰۰

تحلیل بزه‌دیدگی گردشگران خارجی در حقوق کیفری ایران

حسین ایزدی^۱، اصغر عباسی^{۲*}، مهدی اسماعیلی^۳

۱. دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، گروه حقوق، واحد آیت الله آملی، دانشگاه آزاد اسلامی، آمل، ایران.

۲. استادیار، گروه حقوق، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، واحد چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، چالوس، ایران.

۳. استادیار، گروه حقوق، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: گردشگران می‌توانند قربانی جرائم متعددی مثل سرقت، قتل، تجاوز جنسی، گروگان‌گیری و نظایر آن‌ها قرار گیرند. در این مقاله تلاش شده رویکرد حقوق کیفری ایران در خصوص بزه‌دیدگی گردشگران خارجی بررسی شود.

مواد و روش‌ها: مقاله حاضر توصیفی - تحلیلی بوده و از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

ملاحظات اخلاقی: در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: سیاست جنایی ایران تمایلی به شناسایی جرائم خاص گردشگران خارجی در قالب نظام افتراقی ندارد. در نظام حقوقی ایران، قوانین عمومی حمایت از بزه‌دیده بر گردشگران بزه‌دیده خارجی حکم‌فرماست و دادگاه‌ها در صورت رویارویی با بزه‌دیدگی گردشگران خارجی، بر مبنای قوانین عمومی حکم می‌کنند. حمایت مالی و معنوی، حق آگاهی یافتن، اقامه دعوی و حق تساوی در برابر دادگاه و حمایت از شهود و مطلعین از جمله حقوق بزه‌دیده در حقوق کیفری ایران است که در خصوص گردشگران خارجی بزه‌دیده نیز اجرا می‌شود.

نتیجه: قوانین کیفری موجود کفایت لازم را در حمایت از گردشگران خارجی بزه‌دیده ندارد. با توجه به اهمیت گردشگری خارجی، لازم است نوعی رویکرد افتراقی در حمایت از گردشگران بزه‌دیده خارجی صورت گیرد به‌نحوی که روند رسیدگی به دعاوی سریع‌تر و مجازات‌های بازدارنده‌تر تدوین شود. در بحث پیشگیری نیز خلاءهایی چون فقدان پلیس گردشگری، عدم رویکرد و نگرش پیشگیرانه عوامل مرتبط و ذی‌نفع با گردشگری خارجی وجود دارد.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۴۱۷-۴۰۱

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۰۳

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۰/۰۸/۲۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۳۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۲۵

واژگان کلیدی:

بزه‌دیدگی، گردشگران خارجی، سیاست کیفری افتراقی، پیشگیری.

نویسنده مسوول:

اصغر عباسی

آدرس پستی:

ایران، چالوس، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد چالوس، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، گروه حقوق.

تلفن:

۰۹۱۱۱۹۱۴۷۲۸

کد ارکید:

0000-0002-6174-7226

پست الکترونیک:

drabbasi191@gmail.com

۱. مقدمه

یکی از مهم‌ترین نشانه‌های توسعه یک کشور دست‌کم در جنبه اقتصادی آن، شکوفاسازی صنعت گردشگری است. شاید یکی از مهم‌ترین مبانی این صنعت، حق انسان بر شاد زیستن و گذران دلخواه زندگی باشد (دادخواه، ۱۳۹۱، ۷۴). امروزه گردشگری به مفهوم صنعتی است که همه فرآیندهای جذب گردشگر، خدمات‌رسانی به آنان و انواع گوناگون حمایت از آنان را بر عهده دارد (فن هوو، ۱۳۹۳، ۲۷). گردشگری فرصتی اقتصادی را برای پیشینه‌سازی کارکردهای گوناگون یک نظام اجتماعی فراهم می‌نماید (ایروانی و جلالیان اکبرنیا، ۱۳۹۲، ۱۸). گردشگران همانند دیگر اقشار جامعه ممکن است بزه‌دیدگان جرم باشد و درواقع، جرائم گوناگونی علیه آن‌ها ارتکاب یابد (میرخلیلی، ۱۳۹۳، ۶۷۹). گردشگرانی در بعضی مواقع قربانی جرایمی مانند دزدی، ضرب و جرح، آدم‌ربایی و تجاوز می‌شوند (رحیم‌پور و خان محمدی، ۱۳۸۹، ۴). گردشگران به دلایل متعددی از جمله ناآشنایی به زبان محلی، محیط، ناآشنایی به قوانین و آیین‌های محلی، ماجراجویی و غیره، بیشتر از دیگران در معرض بزه‌دیدگی واقع شدن قرار دارند و عوامل متعددی سبب افزایش جرائم علیه آن‌ها در بسیاری از مقاصد گردشگری شده است (یاوری و همکاران، ۱۳۹۱، ۹). با توجه به این‌که رسانه‌ها بر روی این‌گونه جرائم تمرکز نموده و آن‌ها را جهانی می‌سازند و در اکثر مواقع تبلیغات به قدری شدید می‌شود که هیچ فرصتی برای تأمین جزئیات و پس‌زمینه و توجیه عمل باقی نمی‌گذارند. نتیجه

این امر کاهش میزان گردشگران ورودی می‌باشد که باعث بیکارشدن هزاران نفر و کاهش شدید درآمدهای ملی می‌شود. مجمع عمومی سازمان جهانی گردشگری، که به منظور امنیت و حمایت از گردشگران فراخوانده شده بود، در سال ۱۹۸۵ همه دولت‌ها را به انجام اقدامات مناسب علیه کسانی که مرتکب اعمال خشونت‌آمیز و مجرمانه علیه گردشگران و تسهیلات گردشگری می‌شوند و نیز به حمایت و محافظت از گردشگران و تسهیلات گردشگری در مقابل هر شکل از اعمال مجرمانه و خشونت‌آمیز فرامی‌خواند. بسیاری از کشورها برای عمل به این توصیه‌ها مبادرت به قانون‌گذاری برای حمایت از صنعت گردشگری در مقابل اعمال مجرمانه کرده‌اند (محسن، ۲۰۰۵، ۷۲۳). درخصوص جرائم علیه گردشگران تألیفات متعددی انجام شده است: آزیتا رجیبی و مرضیه خان محمدی، در مقاله‌ای جرائم علیه گردشگران در مقصدهای گردشگری به‌عنوان مطالعه موردی کلان‌شهر تهران را بررسی کرده‌اند (رجیبی و خان محمدی، ۱۳۸۸). مهیار حامی و مریم تقوی جلودار، در مقاله‌ای به بررسی رابطه ورود گردشگران خارجی و میزان وقوع جرم در ایران پرداخته‌اند (حامی و تقوی جلودار، ۱۳۹۵). عباس رودی و فاطمه احمدی نیز در مقاله‌ای انواع جرائم گردشگران ورودی به ایران را مورد بررسی قرار داده‌اند (رودی و احمدی، ۱۳۹۸). اما بزه‌دیدگی گردشگران خارجی در حقوق کیفری ایران چندان مورد توجه قرار نگرفته است و نوآوری مقاله بررسی همین موضوع است. سؤال اساسی که در این

حق آگاهی یافتن، اقامه دعوی و حق تساوی در برابر دادگاه و حمایت از شهود و مطلعین از جمله حقوق بزه‌دیده در حقوق کیفری ایران است که در خصوص گردشگران خارجی بزه‌دیده نیز اجرا می‌شود.

۵. بحث

۵-۱. دلایل بزه‌دیدگی گردشگران

یکی از دلایل بزه‌دیدگی گردشگران، ویژگی‌های آنها به عنوان گردشگر است. بزه‌دیده‌شناسی گردشگران نشان می‌دهد که آنها دارای خصوصیات آشکار و واضحی هستند که آسیب‌شناسی آنها را توجیه و تفسیر می‌کند. معیارها و ضوابط متضاد در نوع پوشش، گویش، اعمال و رفتار می‌تواند از سوی ساکنین محلی، متجاوزانه تعبیر گردد که همین امر احتمال ارتکاب جرم علیه گردشگران را تقویت می‌کند (پیرس، ۱۹۸۲). افزایش اختلافات میان گردشگران و جوامع محلی و تضادها موجب عصبانیت و آزار ساکنین گردیده و اگر برطرف نگردد، می‌تواند منتهی به اعمال مجرمانه شود. پس نتیجه انباشت تنفر محلی‌ها از گردشگران می‌تواند منجر به اعمال خشونت گردد. هنگامی که اعضا یک گروه فرهنگی، به قلمرو گروه دیگری مهاجرت می‌کنند. بدین صورت وقتی که گردشگر چند روزی را در جامعه میزبان می‌گذراند چنین تعارضی فرهنگی میان فرهنگ خاستگاهی وی و فرهنگ رسمی حاکم می‌تواند پیش بیاید (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۸۵، ۱۷). بنابراین وقتی که گردشگر غافل از آداب و رسوم و قوانین کشور میزبان باشد یا اصلاً به آنها

خصوص مطرح و بررسی می‌شود این است که رویکرد حقوق کیفری ایران در حمایت از گردشگران بزه‌دیده خارجی چگونه قابل تحلیل است؟ فرضیه مقاله نیز بدین شکل قابل طرح است که «در نظام حقوقی ایران، قواعد حمایت از بزه‌دیده به شکل عمومی در خصوص گردشگران خارجی بزه‌دیده استفاده می‌شود و تدوین قواعد ویژه حمایت از این افراد ضروری است». در راستای بررسی و پاسخ به سؤالات مورد اشاره ابتدا به دلایل بزه‌دیدگی گردشگران خارجی اشاره شده، سپس رویکرد حقوق کیفری ایران در این خصوص تحلیل شده و در ادامه از راهکارهای پیشگیری از بزه‌دیدگی گردشگران خارجی بحث شده است.

۲. مواد و روش‌ها

مقاله توصیفی - تحلیلی بوده و از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

۳. ملاحظات اخلاقی

در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

۴. یافته‌ها

سیاست جنایی ایران تمایلی به شناسایی جرائم خاص گردشگران خارجی در قالب نظام افتراقی ندارد. قوانین عمومی حمایت از بزه‌دیده در نظام حقوقی ایران بر گردشگران بزه‌دیده خارجی حکم فرماست و دادگاه‌ها در صورت رویارویی با بزه‌دیدگی گردشگران خارجی، بر مبنای قوانین عمومی حکم می‌کنند. حمایت‌شدن مالی و معنوی،

متهمین و مجرمین نمایند. پایین‌بودن میزان تعقیب، ناشی از یک بی‌میلی و نارضایتی طبیعی است زیرا وقتی شما دور از خانه و کاشانه خویش هستید، نمی‌خواهید که خود را درگیر وضعیت‌های ناخوشایند کرده و می‌خواهید که خاطرات خوشی از سفر داشته باشید.

عامل دیگر، مشکلات و هزینه برگشت به منطقه تفریحی برای ادای شهادت یا اقامه شکایت در محاکمات بعدی است (فقیهی ستاری و رضایی راد، ۱۳۸۵). مجرمین محلی پیش‌بینی می‌کنند که با ارتکاب جرم علیه گردشگران درآمد نسبتاً بالایی عایدشان می‌شود ضمن اینکه آن‌ها معمولاً با خودشان پول نقد رایج خارجی، چک‌های مسافرتی، کارت‌های اعتباری، جواهرآلات و سایر اقلام باارزش همراه دارند این مجرمین احتمال دستگیری و مجازات خودشان را کمتر می‌بینند و اگر هم دستگیر شوند شاکیان آن‌ها قادر نخواهند بود که مهاجم را به‌راحتی شناسایی کنند.

۲-۵. رویکرد حقوق کیفری ایران نسبت به

گردشگران بزه‌دیده خارجی

حقوق کیفری ایران نسبت به بزه‌دیدگی گردشگران خارجی رویکرد افتراقی نداشته و از قوانین موجود در حمایت از بزه‌دیده در این خصوص استفاده می‌شود. در این مبحث تلاش شده رویکرد حقوق کیفری ایران نسبت به گردشگران بزه‌دیده خارجی بررسی شود.

اعتنایی نکند، احساسات فرهنگی و ملی مردم محلی را برانگیخته و خود را قربانی می‌سازد. به‌ویژه در محل‌ها و جوامع سنتی و جایی که الزامات اخلاقی اغلب محدود به خود گروه و اعضای آن جامعه می‌شود یعنی افراد آن جامعه الزامات موجود را فقط نسبت به اعضای آن جامعه رعایت کرده و نسبت به افراد خارج از آن جامعه الزامی احساس نمی‌کنند.

عامل دیگر ارتکاب جرم علیه گردشگران خارجی، تردد در اماکن شلوغ و پر تردد است. پارکینگ‌های شلوغ و پر از ازدحام در مناطق تفریحی همراه با کیف پول و کیف جیبی، دوربین‌های همراه گردشگران، نمونه‌ای از آماج‌های آسان هستند که آن‌ها را به هدف جرم تبدیل می‌کند (چسنی لیند، ۲۰۰۴، ۱۷۶). از طرف دیگر گردشگران به دلیل اینکه اقامتشان کوتاه است، در جامعه میزبان ناشناس و بدون حامی بوده، در نتیجه آسیب‌پذیر می‌باشند. به دلیل ناشناس بودن، آن‌ها قادر به تمایز بین مناطق امن و ناامن نبوده و مجرمین نیز به این فقدان آگاهی و فقدان حامی نسبت به گردشگران وقوف کامل داشته و از آن نهایت استفاده را می‌برند.

همچنین احتمال پایین پیگیری قضایی از سوی گردشگران خارجی از دیگر دلایل مهمی است که باعث می‌شود آن‌ها قربانی جرم شوند. در واقع، گردشگران معمولاً فرصت و حوصله لازم را برای تعقیب جرائم و حتی اقامه دعوی ندارند. وقتی گردشگران قربانی جرمی واقع شوند، کمتر احتمال دارد که مبادرت به شکایت و اقامه دعوی نسبت به

۵-۲-۱. اقامه دعوی و حق تساوی در برابر دادگاه

حق دادخواهی یکی از موازین مهم حقوق بشری است. بزه‌دیده باید بتواند در جایی شکایت خود را مطرح کند و باید شکایت شنیده و رفع ظلم شود. این حق بزه‌دیده است که تعریف و اهمیت داده شود (العبودی، ۱۹۹۰، ۲۱). در اعلامیه ۱۹۸۵ سازمان ملل متحد، دادرسی عادلانه را حق بزه‌دیده دانسته و کمک به وی در جریان دادرسی را ضروری می‌داند. در اعلامیه ۱۹۸۵ این‌گونه آمده است که برای بزه‌دیده نباید تبعیض قائل شد. هر بزه‌دیده با هر اعتقاد و شکلی باید احقاق حق شود. آزادی دادخواهی اقتضاء می‌کند که هر فردی اگرچه خارجی باشد بدون هیچ‌گونه تبعیض بتوانند به دادگاه کشور محل حضور جهت دادخواهی مراجعه کند و این دادخواهی هم باید رایگان و به‌راحتی قابل دسترس باشد و نیز هرکس حق دارد آزادانه از اتهامی که علیه او مطرح شده دفاع کند. بر اساس اصل ۳۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، که مقرر می‌دارد: «دادخواهی حق مسلم هر فرد است و هرکس می‌تواند به‌منظور دادخواهی به دادگاه‌های صالح رجوع نماید...» و همچنین اصل ۳۵ همین قانون که مقرر می‌دارد: «در همه دادگاه‌ها طرفین دعوی حق دارند برای خود وکیل انتخاب نمایند و اگر توانایی انتخاب وکیل نداشته باشند باید برای آن‌ها امکانات تعیین وکیل فراهم گردد»؛ همه اتباع بیگانه که به صورت قانونی وارد ایران می‌شوند از حق اقامه دعوا در محاکم قضایی برخوردار هستند (نصیری، ۱۳۷۰). یعنی یک

گردشگر مثل تمام ایرانیان می‌تواند به‌راحتی در دادگاه‌های ایران برای احقاق حق از دست‌رفته و یا به دست آوردن یک حق مشروع خودش اقامه دعوی کند و بیگانه بودن او موجب محرومیت او نمی‌شود.

۵-۲-۲. حمایت از شهود و مطلعین

یکی دیگر از حقوق بزه‌دیده، حمایت از شهود و مطلعین است. ماده ۱۶۰ قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری مصوب ۱۳۷۸ مقرر می‌دارد: «در صورتی که شهود یا مطلعین برای حضور در دادگاه مدعی ضرر و زیانی از حیث شغل و کار خود شوند و یا درخواست هزینه ایاب و ذهاب نمایند، دادگاه پس از تشخیص ورود ضرر، میزان آن‌ها تعیین می‌نماید و متقاضی احضار مکلف به تودیع آن در صندوق دادگستری می‌باشد». هرگاه متقاضی، توانایی هزینه تعیین‌شده را نداشته باشد از بیت‌الممل پرداخت می‌شود. ماده ۲۴۷ قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۸ نیز مقرر می‌دارد که: «هرگاه گواه برای حضور در دادگاه درخواست هزینه آمد و رفت و جبران خسارت حاصل از آن را بنماید، دادگاه میزان آن را معین و استنادکننده را به تأدیه آن ملزم می‌نماید.» چنانچه ملاحظه شد در حقوق ایران اولاً ضرر و زیان از حیث شغل و کار یا هزینه ایاب و ذهاب فقط برای شهود و مطلعین در نظر گرفته شده است. بنابراین شاکی نمی‌تواند از این حیث مدعی واقع شود مگر اینکه آن را جزء ضرر و زیان ناشی

را افزایش و در نتیجه احتمال وقوع جرائم علیه گردشگران بخصوص گردشگران خارجی، افزایش می‌یابد.

۵-۲-۳. حق آگاهی یافتن

آگاهی بزه‌دیده از اقدامات صورت گرفته قضایی، از دیگر حقوق بزه‌دیده است که باید برای وی لحاظ شود. این آگاه یافتن می‌تواند دو مرحله داشته باشد، هم آگاهی یافتن از اقدامات قانونی انجام‌شده و هم حق آگاهی یافتن از کلیه حقوق خود. به نظر می‌رسد این حق از آن جهت مفید است که می‌تواند هم باعث شود روند پرونده سریع‌تر شود و هم حقوق بزه‌دیده در مقابل بزهکار رعایت شود. حق آگاهی یافتن، تنها ناظر به آگاهی از شرایط پرونده نیست. بلکه مشاوره و راهنمایی لازم به بزه‌دیده است که با هدایت وی به مرجع صالح، به اوج خود می‌رسد (آشوری و خدادادی، ۱۳۹۰، ۱۶). شاید این نظر مطرح شود که این حق برای بزهکار نیز وجود دارد. بدین معنا که بزهکار نیز به حقوق خود آگاه می‌شود و این هدایت و مشاوره نیز در قبال وی وجود دارد. پس این حق، چندان ویژه و خاص محسوب نمی‌شود. در پاسخ باید اذعان داشت که اگرچه این حق برای بزهکار نیز وجود داشته است، لکن بزه‌دیده در استفاده از این حق، عقب‌تر بوده است و الزامی در این موضوع برای بزه‌دیده وجود نداشته است. به همین دلیل، به آگاهی یافتن بزه‌دیده، بیشتر توجه شده است. در حقوق ایران این حق وجود دارد. مطابق تبصره ماده ۳۴۷ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲: «هرگاه دادگاه حضور

از جرم قابل مطالبه بدانیم. ثانیاً، تشخیص ورود ضرر و میزان آن به عهده دادگاه با کسب نظر کارشناس است. ثالثاً، پرداخت این هزینه به عهده متقاضی احضار می‌باشد. رابعاً، در صورت عدم توانایی متقاضی احضار بر پرداخت هزینه متعلقه، یا در صورت احضار به دستور مرجع رسیدگی ضرر و زیان وارده از بیت‌المال پرداخت خواهد شد.

قانون ایران از جهت تأمین ضرر و زیان شهود و تشویق آن‌ها برای ادای شهادت نسبتاً کامل است ولی باید اذعان داشت که لزوم پرداخت هزینه‌های فوق از سوی متقاضی احضار، نوعی مانع برای اصل آزادی مراجعه به دادگاه به شمار می‌رود. زیرا این آزادی زمانی وجود خواهد داشت که شاکی بتواند بدون مانع به آن رجوع نماید. اگر برای این مراجعه مانعی وجود داشته باشد حق جامعه متزلزل می‌شود (آخوندی، ۱۳۹۰، ۴، ۳). این امر بخصوص در مورد گردشگران خارجی نمود بسیار پیدا می‌کند. با توجه به اینکه تأمین امنیت و نظم از وظایف حکومت بوده و وقوع جرم در حقیقت ناشی از قصور و کوتاهی حکومت در تأمین نظم و امنیت است (لپز و فیلیزوال، ۱۳۸۸، ۷۶). لزوم پرداخت ضرر و زیان و هزینه‌های شهود و مطلعین از سوی بزه‌دیده و تحمل هزینه بر وی به هیچ وجه قابل توجیه نیست. در موردی که شهود و مطلعین و بزه‌دیده بایستی از کشور یا محلی غیر از کشور یا محل وقوع جرم برای ادای شهادت یا اقامه دعوی کیفری برگردند، با توجه به بالابودن هزینه معمولاً از ادای شهادت یا تعقیب مجرم و دعوی خود صرف‌نظر می‌نماید و این امر احتمال برائت متهمین

و دفاع وکیل را برای شخص بزه‌دیده فاقد تمکن مالی ضروری بداند، طبق مفاد این ماده اقدام می‌کند.» یعنی دولت موظف است که برای بزه‌دیده نیز وکیل تسخیری بگیرد تا او نیز از حقوقش آگاه شود. همچنین مطابق ماده ۶ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲: «متهم، بزه‌دیده، شاهد و سایر افراد ذی‌ربط باید از حقوق خود در فرآیند دادرسی آگاه شوند و سازوکارهای رعایت و تضمین این حقوق فراهم شود.» اما کسی در نظام حقوقی ایران، وظیفه تفهیم و راهنمایی بزه‌دیده و از جمله گردشگر خارجی بزه‌دیده را ندارد. یعنی قاضی نمی‌تواند به او راهنمایی کند زیرا متهم به جانب‌داری و خروج از عدالت می‌شود و سایرین مانند پلیس نیز این وظیفه را ندارد (توجهی، ۱۳۸۳، ۶۱۶). پس گردشگر خارجی بزه‌دیده چگونه باید از شرایط حق دسترسی به عدالت کیفری آگاه شود؟ به عبارت دیگر، دولت برای شناسایی و تفهیم این حق، اقدامی انجام نداده و باید بزه‌دیده به وکیل در این خصوص مراجعه کند که این مسئله به نظر، یک نقص محسوب می‌شود.

۵-۲-۴. حمایت شدن

بزه‌دیده از جهات مختلف باید حمایت شود. هم از لحاظ قضایی و مسائل مربوط به پرونده جنایی خود باید حمایت شود و هم از نظر اجتماعی و اقتصادی نیاز به حمایت دارد. در مطالعات بزه‌دیده‌شناسی حمایتی، از فرد بزه‌دیده حمایت‌هایی مانند حمایت مالی، عاطفی و حیثیتی، شکلی، پزشکی، اجتماعی و کیفری صورت می‌گیرد (لپز و فیلیزوال، ۱۳۸۸،

۱۳۴-۱۲۵؛ زکوی، ۱۳۹۰، ۲۹-۲۴). حمایت مالی یعنی بزه‌دیده‌ای علاوه بر این که بر او هزینه‌ای تحمیل نشود، به دلیل این که در حال حاضر، بزه‌کار به دلیل عدم اثبات جرمش، نمی‌تواند مسئول خسارت مادی باشد، دولت، از او حمایت کند. حمایت عاطفی و حیثیتی نیز، همان نشر شرایط بزه‌دیدگی است تا کسی بزه‌دیده را همواره انسانی ناتوان تلقی نکند. حمایت شکلی یعنی در نظام قضایی برای بزه‌دیده، حمایت شکلی صورت گیرد. توجه به حقوق بنیادین بزه‌دیده و احترام به حقوقی از قبیل آگاهی یافتن از آنچه در سیستم قضایی جریان دارد و تسریع و دوری از اطاله دادرسی در رسیدگی به پرونده‌هایی که بزه‌دیده آن با صدمه شدیدی مواجه شده است، ضروری به نظر می‌رسد. توجه به اظهارات بزه‌دیده و ایجاد رسیدگی ویژه نسبت به آنان، می‌تواند این ذهنیت را ایجاد کند که سیستم قضایی، نه تنها عدالت‌محور است، بلکه از آنان حمایت ویژه نیز صورت می‌دهد. حمایت پزشکی به آسیب‌های جسمانی پرداخته و صدماتی که بزه‌دیده متحمل می‌گردد را جبران می‌سازد. فوریت و پذیرش مصدوم، امری است که هیچ توجیهی را نمی‌پذیرد و همین امر باعث گردیده است تا مسئله فوریت‌های پزشکی به وجود آید. در حقوق ایران، حمایت‌های زیر از بزه‌دیده به عمل می‌آید: ۱- عدم امکان افشای اطلاعات بزه‌دیده (ماده ۴۰ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲) ۲- عدم تحمیل هزینه به بزه‌دیده (ماده ۶۲ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲) ۳- کمک سازمان‌های مردمی به بزه‌دیده (تبصره ۲ ماده ۶۶ قانون آیین

دادرسی کیفری ۱۳۹۲) ۴- حمایت از جان بزه‌دیده (ماده ۹۷ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲) در حقوق ایران همان‌گونه که اشاره شد، برخی از این حمایت‌ها، وجود دارد و سایر حمایت‌ها نظیر همدردی مورد توجه قرار نگرفته است. مطابق ماده ۴ اعلامیه ۱۹۸۵ سازمان ملل متحد: «رفتار با قربانیان باید همراه با احساس همدردی و احترام در شأن آن‌ها باشد. آن‌ها حق دارند به مکانیزم‌های دادگستری و پرداخت غرامت که به‌وسیله سیستم‌های قضایی ملی آماده شده است، به خاطر زیان‌هایی که دیده‌اند، دسترسی داشته باشند». یکی از ابعاد حمایت از بزه‌دیده، حمایت عاطفی و معنوی است که به‌ویژه در خصوص گردشگران خارجی بزه‌دیده صدق می‌کند. چنانچه بسترهای قانونی لازم برای حمایت روانی از بزه‌دیده فراهم شود، ضرر روانی جرم کاهش‌یافته و بزه‌دیده حمایت روانی و اجتماعی را تجربه کرده و افزایش اعتماد عمومی را به همراه دارد.

۵-۲-۵. حقوق ناظر به جبران خسارت

این حق بزه‌دیده است که حق خود را بگیرد و بهترین اقدام، جبران خسارت او است. حال این سؤال ایجاد می‌شود که چه کسی باید خسارت بزه‌دیده را جبران کند؟ مقصود اصلی در جبران خسارت بزه‌دیده بزه‌کار است که بزه را به وجود آورده است. لکن گاه این بزه‌کار مالی ندارد و پرداخت خسارت بزه‌دیده با تقسیط همراه می‌شود. این حالات به نظر حمایت از بزه‌دیده به‌ویژه گردشگران خارجی بزه‌دیده نیست. ضمن این‌که

مشکلات شکلی و صرف زمان نیز به آن اضافه می‌شود. اگر گفته می‌شود که جبران خسارت، حق بزه‌دیده است، نمی‌شود این حق را به او در زمان با شرایط نامناسب داد به‌خصوص که گردشگران خارجی بزه‌دیده زمان اندکی جهت حضور در ایران داشته و پیگیری امور حقوقی بعد از خروج از ایران نیز با دشواری‌های خاص خود همراه است. در کل اگر مقصود جبران خسارت، دولت است، باید بررسی شود که در چه شرایطی دولت پاسخ بزه‌دیده را می‌دهد و اگر سازمان‌های حمایتی قرار است جبران خسارت بزه‌دیده کنند، باید بررسی شود، چه سازمانی و تا چه میزانی این جبران خسارت صورت می‌گیرد؟ اصلاً کدام‌یک از سه گزینه فوق، برای بزه‌دیده بهتر هستند و کدام‌یک می‌توانند بزه‌دیده را احیا کنند. چالش‌های اصلی بزه‌دیده در جبران خسارت آن است که چه کسی، به چه میزانی در چه زمانی و چه ضرری را جبران می‌کند و این جبران خسارت تا چه میزان، باعث می‌شود تا بزه‌دیده به پیش از وقوع جرم باز می‌گرداند (رایجیان اصلی، ۱۳۹۰، ۴۶).

مطابق ماده ۸ اعلامیه ۱۹۸۵ سازمان ملل متحد: «مقصران یا طرف‌های سوم که به خاطر رفتارشان مسئول هستند، باید هر جا که لازم است به نحو عادلانه‌ای ضررهای قربانیان، خانواده و بستگانشان را جبران نمایند. چنین جبران خسارتی شامل بازگشت اموال یا پرداخت مبلغی برای آسیب یا ضرر وارده، پرداخت هزینه‌های متحمل شده به‌عنوان نتیجه قربانی کردن دیگران و اعاده حقوق آن‌ها می‌شود.» این ماده بر این مطلب اشاره دارد

پرداخت دیه به بزه‌دیده یا اولیاء دم، دولت مسئولیت پرداخت هزینه است. در مجموع فقدان قانون خاص گردشگران، که به حمایت افتراقی پرداخته باشد و همچنین فقدان راه‌های جبران خسارت در زمان کمتر برای گردشگران خارجی از مهمترین نقدهای وارد به سیاست جنایی ایران در قبال گردشگران خارجی بزه‌دیده است. گردشگران خارجی به دلیل محدودیت زمانی حضور در ایران و در کل فقدان پیش‌بینی ساز کار مناسب در این خصوص ممکن است، از اعلام جرم و پیگیری شکایت منصرف شوند.

۳-۵. خلاءهای حقوق کیفری ایران در زمینه

پیشگیری از بزه‌دیدگی گردشگران خارجی

یکی از مهم‌ترین ابعاد حقوق گردشگران خارجی، پیشگیری از بزه‌دیدگی است. در این قسمت خلاءهای حقوق کیفری ایران در زمینه پیشگیری از بزه‌دیدگی گردشگران خارجی بررسی می‌شود.

۱-۳-۵. خلاء قانون‌گذاری در خصوص امنیت

گردشگران

یکی از موضوعات صنعت گردشگری، امنیت و پاشنه آشیل این صنعت، ناامنی است. در حقوق کیفری ایران، قوانین ویژه امنیت گردشگران وضع نشده است. فصل نهم از قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵ بر مقابله با تخریب اموال تاریخی، فرهنگی، تأکید دارد اما سختی در حمایت از گردشگران به‌ویژه گردشگران خارجی دیده نمی‌شود.

که باید کسانی که در قبال بزه‌دیده مسئول هستند، جبران خسارت کنند. این ماده، اساس این حق است. جبران ضرر و زیان ناشی از جرم، به‌عنوان اقدام حداقلی از سوی بزهکار یا در موردی) جامعه، برای بازگشت آرامش به بزه‌دیده و جامعه است که این مسئله از جنبه‌های مختلف فقهی، حقوقی و جرم‌شناختی دچار چالش و سؤال است. زمانی که جرمی به وقوع می‌پیوندد، ضرر و زیان ناشی از آن عمل، ممکن است به بزه‌دیده، بزهکار و یا شخص ثالث وارد آید. بزهکار به دلیل این که خود ضرر را وارد ساخته است، مسئولیت کار خویش را باید بپذیرد ولی در قبال بزه‌دیده و یا شخص ثالث، باید ضرر و زیان ناشی از این عمل جبران شود. اصل بر این است که هر کس ضرر را وارد ساخته است، خود برای جبران آن اقدام کند (آشوری و خدادادی، ۱۳۹۰، ۲۵). ولی مسئله به این سادگی نبوده و در مواردی که زیان‌زننده یافت نشود و یا تمکن نداشته باشد، مسئله جبران ضرر و زیان باقی می‌ماند. افزایش ضرر و زیان از مبلغ دیه با عنایت به این که دیه به‌عنوان جبران ضرر و زیان محسوب می‌شود، چالش دیگری است که در این زمینه وجود دارد.

در قانون ایران نیز، حق مطالبه خسارت وجود دارد: «شاکمی می‌تواند جبران تمام ضرر و زیان‌های مادی و معنوی و منافع ممکن‌الحصول ناشی از جرم را مطالبه کند.» (ماده ۱۴ قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲) لکن این ایراد وجود دارد که در قانون ایران مشخص نشده است که از چه کسی می‌تواند مطالبه کند. از طرف دیگر، در حقوق ایران، تنها در

۵-۳-۲. فقدان پلیس گردشگری

سازمان جهانی گردشگری به‌منظور ارائه خدمات بهتر به گردشگران، سازمان ویژه‌ای بنام پلیس گردشگری را در سطح محلی و ملی توصیه کرده و اعلام نمود که این پلیس با کمک و همکاری ادارات گردشگری و ادارات اجرای قانون در هر کشور ایجاد و آموزش‌ها و امکانات لازم جهت تأسیس آن فراهم شود (نجفی ابرندآبادی، ۱۳۷۸). پیشگیری پلیسی از بزهکاری یعنی اقدام‌های اجتماعی و فرهنگی پلیس به‌منظور سالم‌سازی جامعه و مبارزه با عوامل جرم‌زا. یعنی پلیس علاوه بر وظیفه‌اش به‌عنوان ضابط قضائی می‌تواند قبل از وقوع جرم نیز مداخله و اقدام کند.

در برخی کشورها برای نگرانی و حفاظت از گردشگران در چارچوب قوانین و مقررات «ادارات حمایتی با پلیس ویژه» تشکیل داده‌اند (موسی‌زاده عباسی، ۱۳۸۱، ۹۴). وظایف پلیس گردشگری عمدتاً شامل تأمین امنیت گردشگران، حمایت و حفاظت از آنان، شناسایی جذابیت‌های گردشگری به‌منظور تحت حمایت و محافظت قرار دادن آن‌ها، اطلاع‌رسانی، ارائه خدمات ویژه از قبیل خدمات اداری، اقدام سریع و فوری در موارد جنائی که گردشگران به نحوی در آن دخیل هستند و پیشگیری از فعالیت‌های غیرقانونی مربوط به گردشگری است. بنابراین پلیس نیروی اصلی و مبنایی اجرای قانون در اکثر کشورها برای تأمین و فراهم آوردن حمایت و مساعدت به کلیه افراد در داخل قلمرو قضائی انگاشته شده است ولی به دلیل اینکه گردشگران اغلب با مسائل و مشکلات

همان‌گونه که تخریب میراث فرهنگی در ورود خسارت به این صنعت تأثیرگذار است، عدم وجود امنیت برای گردشگران نیز، تأثیر منفی بر این صنعت می‌گذارد. برخی چنین مطرح نموده‌اند که سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌ها، می‌توانند نخستین مکان برای حمایت از گردشگران بزه‌دیده باشند (شایان، ۱۳۸۴، ۱۷۵-۱۷۴). لیکن این نظر قابل نقد است. زیرا ارگان اصلی که مرتبط با گردشگران است، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری است. این سازمان، باید به نحوی سازوکارهای مناسب برای حمایت از گردشگران بزه‌دیده را فراهم کند که سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌ها، به‌عنوان آخرین محل دریافت کمک برای گردشگر محسوب شوند. تدوین لایحه جامع گردشگری، تشکیل پلیس گردشگری، ایجاد شعبه‌های خاص رسیدگی به جرائم مربوط به گردشگری، تشکیل صندوق‌های حمایت سریع از بزه‌دیدگان، اطلاع‌رسانی کامل به گردشگران از طریق کتابچه‌ها و بروشورهایی با زبان بین‌المللی و یا حتی‌الامکان زبان کشورهای گردشگر فرست، به‌روزرسانی اطلاعات گردشگری در سایت‌های رسمی گردشگری با زبان بین‌المللی و... تدابیری است که سازمان مذکور می‌تواند با بکارگیری آن‌ها، در وهله نخست از بزه‌دیدگی گردشگران جلوگیری کند و در وهله دوم در مواقع بزه‌دیدگی، به‌سرعت در شعبه‌های دادگاه اختصاصی رسیدگی و جبران خسارت را تضمین کند.

کاهش جرم به نحو احسن انجام گیرد (نجفی ابرندآبادی و هاشم بیگی، ۱۳۷۷، ۵۴۱). در ایران، پلیس گردشگری که آموزش‌های لازم در این خصوص دیده باشد، تشکیل نشده است. اهمیت این موضوع وقتی بیشتر نمایان می‌شود که توجه شود جرائم علیه گردشگران تبدیل به یک سوژه بزرگ برای رسانه‌ها می‌گردد و تأثیری مخرب بر جذب گردشگران خارجی بر جای می‌گذارد. از طرفی محققین زیادی به این نتیجه رسیده‌اند که «افزایش جرم در مناطق تفریحی به دلیل گردشگران بوده است» (رزنبام و همکاران، ۱۳۸۲، ۱۴۹). و ساکنین جامعه میزبان نیز متوجه شده‌اند که گسترش صنعت گردشگری موجب افزایش جرم در جامعه‌شان شده است. نتایج این تحقیقات نشانگر نیاز اساسی و اصلی گردشگری به امنیت و مکان‌های امن است که با تأسیس پلیس گردشگری میسر می‌شود. به دلیل شیوع جرائم علیه گردشگران و وضعیت خاص آن‌ها از لحاظ آسیب‌پذیری و حساسیت، لزوم حمایت خاص از آنان دوچندان می‌شود لذا تأسیس پلیس گردشگری که دارای وظایف خاص بوده و پرسنل آن نیز با مهارت‌ها لازم را کسب می‌کنند، از اهمیت بالایی برخوردار است.

۳-۳-۵. فقدان رویکرد پیشگیرانه در نهادها

و مؤسسات مربوط به گردشگری

نهادها و مؤسسات مختلفی با گردشگری خارجی مرتبط هستند. مؤسسات اجرائی و بخصوص دستگاه‌های تبلیغاتی نقش مهمی در پیشگیری از

متعددی مواجه می‌شوند و نیز ممکن است در معرض تهدیدات و خطرات بیشتر و جدی‌تر و نیز سوءاستفاده مأمورین عادی پلیس به‌ویژه در کشورهای جهان سوم قرار گیرند. در برخی کشورها ادارات و بخش‌های خاصی به توصیه سازمان جهانی گردشگری برای حمایت و حفاظت از آنان تأسیس شده که به پلیس گردشگری معروف شده است. این پلیس بهتر از پلیس محلی قادر به برقراری ارتباط و گفتگو با گردشگری با زبان خودشان و یا زبان بین‌المللی است که به کلیه مواردی که به‌نوعی گردشگران در آن دخیل هستند، رسیدگی می‌کند و قطعاً در طولانی‌مدت، تأثیر بسیار مثبت بر وجهه گردشگری خواهد گذاشت. علاوه بر آن، بایستی کارآیی گشت‌های پلیسی را در نقاط جرم‌خیز اماکن گردشگری بخصوص در شب تسهیل و افزایش داد و حتی دستورالعمل‌هایی برای توسعه و بهبود این امر مقرر کرده و انگیزه افراد پلیس را برای دخالت بهتر در جرائم مربوط به این صنعت افزایش داد.

روشن است که برای موفقیت در پیشگیری از جرم، پلیس گردشگری بایستی با دست‌اندرکاران گردشگری همکاری نزدیک داشته باشد. دست‌اندرکاران گردشگری بایستی کلیه اقدامات لازم برای پیشگیری از وقوع جرم علیه اموال آن‌ها را انجام و تا حد ممکن تلاش‌ها خود را برای تضمین تأمین منابع مالی و سایر امکانات مورد نیاز پلیس گردشگری انجام دهند. متقابلاً پلیس گردشگری با آموزش، همکاری و کمک به متصدیان گردشگری تلاش می‌کند که وظیفه پیشگیری و

مردم محلی را تحریک نکنند. آنان همچنین به بازدیدکنندگان در مورد گران‌فروشی نصایح لازم را ارائه و توصیه می‌کنند که از فروشندگان قابل اعتماد و اطمینان خرید نمایند به‌ویژه آن‌هایی که تأیید و موافقت مقامات رسمی را دریافت کرده‌اند و برچسب قیمت رسمی را نیز ضمیمه کرده باشند (رزنبام و همکاران، ۱۳۸۲، ۱۵۸).

یکی از مهم‌ترین اقدامات پیشگیرانه پیشنهادی این است که سرپرستان تورها یا راهنمایان از لحاظ استراتژیکی و تاکتیکی بایستی یونیفرم پلیس بپوشند (بدون سلاح) و در مناطقی که تعداد زیادی از گردشگران در طول روز حضور دارند نگهبانی بدهند زیرا حضور پلیس و گشت‌زنی آن و در عین حال قابل رؤیت بودنش یک عامل بازدارنده است. این اشخاص معمولاً کارمندان و مستخدمین ادارات دولتی گردشگری هستند. کارمندان هتل‌ها و نگهبانان آن می‌توانند مراقبت و محافظت غیررسمی داشته و با اقدام به مراقبت از خطر وقوع جرم بکاهند. (با افزایش خطر هزینه‌های ارتکاب جرم بالا رفته و مطابق تئوری اقتصادی جنایت، مجرم از ارتکاب جرم منصرف می‌شود) (موسی‌زاده عباسی، ۱۳۸۱، ۲۳۷). آن‌ها می‌توانند از طریق توزیع و پخش پیام‌های ایمنی برای تازه‌واردین یا نصب این پیام‌ها در محل‌های قابل دید در اتاق‌های هتل و رستوران‌ها، اقدامات احتیاطی را به عمل آورند. چنین تابلوهایی می‌تواند شامل توجه دقیق به هشدارهای ایمنی در خصوص قفل کردن درها و پنجره‌های اتاق‌ها و وسایل نقلیه بدون سرنشین،

بزه‌دیدگی گردشگران خارجی دارند. نهادها و مؤسسات لازم است با آموزش مهارت‌های لازم، مانع از تحریک احساسات عمومی نسبت به گردشگری شده و درنهایت اجازه ندهند که گردشگران به «قربانیان مجاز و مشروع» تبدیل شوند. بدیهی است اگر جامعه و ساختار آن طوری باشد که آشکارا یا به‌طور ضمنی فعالیت‌های ضدگردشگری را تأیید یا حداقل در برابر آن سکوت کنند، آن‌وقت قربانی‌سازی گردشگران راحت‌تر و سهل‌تر می‌شود. «برای کنترل میزان جرائم مرتبط با گردشگری و ایجاد امنیت برای آنان که لازمه توسعه این صنعت است، نیاز به اعمال مشترک و همگانی وجود دارد» (چسنی لیند، ۲۰۰۴، ۱۸۵). مقامات اماکن گردشگری به‌عنوان متولی اصلی این صنعت، بایستی با تهیه و پخش جزوه‌های آموزش، نصایح، رهنمودها و ارشادات لازم را به گردشگران ارائه داده و آنان را از خطرات و تهدیدات بالقوه آگاه نمایند. این اطلاعات علاوه بر این، می‌تواند شامل محل‌های ناامن و جرم‌خیز اطراف مؤسسات گردشگری و مراکز رفت‌وآمد گردشگران و سایر اطلاعات ضروری باشد. مثلاً در تایلند، مقامات مربوطه پوسترهایی را تهیه و نصب کرده‌اند که به گردشگران درخصوص عملیات‌های کلاهبردارانه در مورد جواهرآلات و سایر اشیاء قیمتی هشدار داده و آن‌ها را راهنمایی می‌کند و توصیه‌هایی مبنی بر اینکه محل جواهرآلات خود را محرمانه و مخفی نگه‌دارند ارائه یا در کارائیب و سایر مقاصد توصیه می‌کنند که در جزایر، خارج از محوطه‌های شنا، لباس مناسب بپوشند تا حس خشونت و اعتراض

حمل نکردن پول نقد و نگهداری اشیاء قیمتی در محل‌های غیرقابل رؤیت باشد.

۶. نتیجه

گردشگران به واسطه حمل پول و جواهرات و توانمندی مالی آماج‌های سودآوری هستند در عین حال آسیب‌پذیرترند؛ چراکه نوع رفتار، پوشش و نگرش آنان به ارزش‌های جامعه گردشگرپذیر ممکن است آنان را قربانی جرم واقع کند و از دیگر سو عدم آشنایی آنان با قانون و زمان اندک سفر معمولاً مانع از گزارش ارتکاب جرم و پیگیری آن است و مجموع این دلایل از آنان فرصت‌ها و سیب‌های مناسبی برای ارتکاب جرم توسط بزهکاران می‌سازد.

قانون‌گذار ایران در زمینه حمایت از گردشگران خارجی بزه‌دیده سیاست جنایی مدون و مشخصی را در پیش نگرفته است. اساس مشکل بزه‌دیدگان در ایران، در حقوق ماهوی این است که برخی از این حقوق در قوانین به درستی منعکس نشده است. به‌طور مثال، در حقوق ناظر به شناسایی بزه‌دیده از قبیل حق مورد توجه قرار گرفتن، حق دسترسی به عدالت کیفری و حق پذیرفته‌شدن وجود دارد ولی توجه خاصی به وضعیت گردشگران بزه‌دیده خارجی نشده است. به‌عنوان مثال اولاً آگاهی دادن به بزه‌دیده در حقوق ایران الزامی نیست. ثانیاً میان بزه‌دیده ایرانی و گردشگر خارجی تفاوتی نیست و امکانات خاصی برای بزه‌دیده خارجی قائل نشده‌اند. به‌مراتب گردشگر بزه‌دیده از حقوق خود کمتر علم دارد. ضمن این‌که اگر گردشگر خارجی باشد، باید

تأثیر گردشگر خارجی بودن بر بزه‌دیدگی نیز اضافه شود. بزه‌کار با علم به خارج بودن گردشگر، سیبل مجرمانه و ناتوانی او که ناشی از عدم اطلاع کافی می‌باشد، بزه و بزه‌دیده را انتخاب می‌کند. چراکه می‌داند گردشگر خارجی نه بر قوانین آگاهی دارد و نه اینکه قانون از گردشگر خارجی حمایت می‌کند. در حقوق جبران خسارت از قبیل حق بر عهده گرفتن هزینه‌های بزه‌دیده و حق جبران ضرر و زیان، همیشه امکان جبران ضرر و زیان به‌طور کامل وجود ندارد و بزه‌دیده هیچ‌گاه با شیوه فعلی به قبل از بزه‌دیدگی باز نمی‌گردد. با توجه به حضور کوتاه‌مدت و چندروزه آنان در ایران و همچنین سیر طولانی فرآیند تحقیقات مقدماتی و دادرسی وجود یک سیاست جنایی تقنینی دقیق و آینده‌نگر در احقاق حقوق، تأمین منافع و جبران ضرر و زیان حاصل از جرم نسبت به گردشگران خارجی امری انکارناپذیر است.

پیش‌بینی تأسیساتی همچون ایجاد مراجع اختصاصی در رسیدگی به جرائم حوزه گردشگری و وجود کیفیات ویژه در فرآیند رسیدگی، برخورداری این مراجع از قضات و وکلایی با ویژگی‌های خاص و متناسب؛ امکان ویژه اجرای مجازات یا تبدیل یا تخفیف مجازات با شرایط مقرر قانونی، تدوین قانون آئین دادرسی اختصاصی و ایجاد صندوق‌های جبران ضرر و زیان ناشی از جرم به‌عنوان بخشی از راهکارهای حمایتی قانونی در حمایت از گردشگران خارجی بزه‌دیده بسیار تأثیرگذار است. علاوه بر این، تشکیل پلیس گردشگری به‌صورت مستقل و زیر نظر مستقیم اداره

کل اتباع، تمهید دیگری است تا ضریب حمایت از گردشگران را افزایش دهد.

۷. سهم نویسندگان

کلیه نویسندگان به صورت برابر در تهیه و تدوین پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

۸. تضاد منافع

در این پژوهش، تضاد منافی وجود ندارد.

منابع

- آخوندی، محمود، آئین دادرسی کیفری (اندیشه‌ها)، جلد چهارم، چاپ سوم، تهران، انتشارات طبع و نشر، ۱۳۹۰.
- آشوری، محمد، خدادادی، ابوالقاسم، «حقوق بنیادین بزه‌دیده در فرایند دادرسی کیفری»، مجله آموزه‌های حقوق کیفری، شماره دو و سه، ۱۳۹۰.
- العبودی، محمد، اساس مسؤولیة الدولة عن تعویض المجنی علیهم فی القانون الجنائی والاداری و الشریعة الاسلامیه حقوق المجنی علیه فی الجرائم الجنائیة، بغداد، دار النهضة العربیة، ۱۹۹۰.
- ایروانی، جواد، جلائیان اکبرنیا، علی، «سبک زندگی اقتصادی در جامعه قرآنی و جامعه غربی»، فصلنامه پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، شماره دو، ۱۳۹۲.
- توجهی، عبدالعلی، اندیشه حمایت از بزه‌دیدگان و جایگاه آن در گستره جهانی و سیاست جنایی تقنینی ایران، مندرج در علوم جنایی (مجموعه مقالات در تجلیل از دکتر محمد آشوری)، تهران، سمت، ۱۳۸۳.
- حامی، مهیار، تقوی جلودار، مریم، «بررسی رابطه ورود گردشگران خارجی و میزان وقوع جرم در ایران»، مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، شماره هفده، ۱۳۹۵.
- دادخواه، محمدعلی، «درآمدی بر حق شادمانی»، دو فصلنامه راه و کالت، شماره هشت، ۱۳۹۱.
- رایجیان اصلی، مهرداد، بزه‌دیده در فرایند کیفری، چاپ اول، تهران، انتشارات خط سوم، ۱۳۹۰.
- رجبی، آزیتا، خان محمدی، مرضیه، «جرائم علیه گردشگران در مقصدهای گردشگری مطالعه موردی کلان‌شهر تهران»، مجله جغرافیایی سرزمین، شماره بیست و سه، ۱۳۸۸.
- رحیم‌پور، علی، خان محمدی، مرضیه، «تدوین شاخص‌های امنیت و آسایش گردشگران در مقصدهای گردشگری مطالعه موردی تهران»، فصلنامه جغرافیا، بدون شماره، ۱۳۸۹.
- رزنام، دنیس، لوریسیو، آرتور، داویس، روبرت، «پیشگیری وضعی از جرم»، مجله تحقیقات حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره یازده و دوازده، ۱۳۸۲.
- رودی، عباس، احمدی، فاطمه، «بررسی کیفری انواع جرائم گردشگران ورودی به ایران: مطالعه موردی قاچاق مواد مخدر از مرزهای شرقی»، مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، شماره سه، ۱۳۹۸.
- زکوی، مهدی، بزه‌دیدگان خاص در پرتو بزه‌دیده‌شناسی حمایتی، چاپ اول، تهران، مجد، ۱۳۹۰.
- شایان، علی، عدالت برای بزه‌دیدگان، چاپ اول، تهران، نشر سلسبیل، ۱۳۸۴.
- فقیهی ستاری، علی، رضایی راد، مجید، «ترجمه پیشگیری از جرم از طریق ورزش و فعالیت‌های

- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، هاشم بیگی، حمید، دانشنامه جرم‌شناسی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۷.
- نصیری، مرتضی، حقوق چندملیتی، چاپ اول، تهران، نشر دانش امروز، ۱۳۷۰.
- یآوری، حسین، خوشنویس، مریم، غلامی، الهام، اقتصاد گردشگری، چاپ اول، تهران، نشر سرا دانش، ۱۳۹۱.

منابع لاتین

- Chesney-Lind, M.M. *Invisible Punishment: The Collateral Consequences of Mass Imprisonment*. New York: The New Press, 2004.
- Mohsin, A. "Tourism Attitudes and Destination Marketing – the case of Australia's Northern Territory and Malaysia", *Tourism Management*, Vol. 26, 2005.
- Pearce, P.L. "The Social Psychology of Tourism and Behavior", Oxford: Pergamon Press, 1982.

- جسمانی»، ترجمه فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، شماره یک، ۱۳۸۵.
- فن هوو، نوربرت، اقتصاد متقاضی گردشگری، چاپ اول، تهران، نشر مهکامه، ۱۳۹۳.
- لپز، ژرار، فیلیزوال، ژینا، بزه‌دیده و بزه‌دیده‌شناسی، چاپ سوم، تهران، انتشارات مجد، ۱۳۸۸.
- موسی‌زاده عباسی، حسین، «گردشگری و بزهکاری»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۱.
- میرخلیلی، سید محمود، «مراتب تعزیر»، مجله پژوهش‌های فقهی، شماره چهار، ۱۳۹۳.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، «مشارکت مردم در تأمین امنیت عمومی»، مجله امنیت (وزارت کشور)، شماره نه و ده، ۱۳۸۵.
- نجفی ابرندآبادی، علی حسین، «پیشگیری از بزهکاری و پلیس محلی»، مجله تحقیقات حقوقی، شماره بیست و پنج و بیست و شش، ۱۳۷۸.